

15.2.2017

EOAK/873/2017

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

LAUSUNTO

Hallintovaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian asiantuntijan kirjallista lausuntoa ja kuulemista hallituksen esityksestä **HE 266/2016 vp** eduskunnalle laeiksi ampu-ma-aselain, rikoslain 41 luvun 1§:n ja poliisilain ja 2 luvun 6 §:n muuttamisesta

Esitän lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa.

Lakihankkeen tavoitteet ovat hyväksyttäviä. Aselupaprosessien sujuvoittaminen (aseturvalli-suutta kuitenkaan heikentämättä) muun muassa niitä sähköistämällä on perusteltua. Moni eh-dotetuista muutoksista on siten teknisluontoinen, ettei minulla ole tarpeen kiinnittää niihin eri-tyistä huomiota. Esitänkin seuraavassa vain eräitä näkökohtia laillisuusvalvonnan näkökul-masta.

Soveltuvuustestistä ehdotetaan luovuttavan. On ilmeistä, että siitä ei ole käytännössä ollut hyötyä lupaharkinnassa. Huomiota herättää kuitenkin se, että ainakin osin sen tilalle tulevasta haastattelusta ei ole vastaavaa erityistä sääntelyä (vrt. nykyisen lain 45c §). Haastattelun on kuitenkin ajateltu olevan ilmeisen tärkeä osa lupaprosessia ja kyse on myös hakijoiden oikeus-turvasta ja yhdenvertaisesta kohtelusta. Joka tapauksessa haastattelujen sisältöön ja henkilö-kunnan koulutukseen tulee panostaa riittävästi.

Esityksen mukaan viranomaisvalvontaa tehostetaan, mikä on perusteltua. Erityisenä ongel-mana on kantelututkinnassa tullut ilmi, että tiedonkulku poliisiorganisaation sisälläkään ei aina

toimi, niin että lupavalvonnasta vastaavat virkamiehet saisivat viipymättä tarvitsemansa tiedot. Onkin tärkeää, että aselupien sähköistämisen yhteydessä otetaan huomioon tiedonkulun tarpeet, niin ettei asia jää yksittäisen virkamiehen aktiivisuuden varaan. Esimerkiksi tiedon aseluvan haltijan rikosepäilystä tai juopumussäilöönnotosta tulisi heti automaattisesti siirtyä lupavalvontaan.

Ehdotetun 66a §:n perusteluissa viitataan apulaisoikeusasiamiehen vuonna 2015 tekemään päätökseen dnro 3021/4/14 (liitteenä). Siinä todetun mukaisesti on hyvin perusteltua, että ampuma-aseluvan peruuttamisharkinnan aloittamiskriteereistä ehdotetaan säädettäväksi laissa. Samalla voitaisiin kuitenkin arvioida, onko perusteltua, että (kuten lain sanamuodon mukaan näyttäisi olevan) että aseiden väliaikainen haltuunotto olisi aina tehtävä, jos luvan peruuttaminen on pantu vireille. Voi kysyä, onko tällainen sääntely tarpeettoman jäykkä, koska kynnys lupaharkinnan aloittamiseen ei voi olla korkea ja voi olla tapauksia, joissa aseturvallisuutta vaarantamatta ase voitaisiin jättää henkilön haltuun. Jos lain soveltamiskäytännön mukaan seuraamuksena ilmeisesti olisi varoitus, eikä aseiden väärinkäytön vaaraa näyttäisi olevan, niin voisi mielestäni nähdä perusteita myös sille, että väliaikainen haltuunotto ei aina olisi tarpeen. Näin on joissain tapauksissa (lain sanamuodosta huolimatta) tiettävästi meneteltykin. Toki myös esityksessä otettu kanta on hyvin perusteltavissa, jos halutaan erityisen vahvasti painottaa turvallisuutta.

Esityksessä on otettu huomioon myös edellä mainitussa apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä esiin tuotu tulkinnanvaraisuus, kun ampuma-aseita otetaan poliisin haltuun kotirauhan piiristä ei-kiireellisissä tapauksissa (joita voi tulkita koskevan poliisilain 2 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohta). On erittäin perusteltua, että nyt esitetään poliisilain 2 luvun 6 §:ään lisättäväksi tätä koskeva toimivaltuus. Kun poliisin on lain mukaan otettava tietyissä tilanteissa aseet haltuunsa, tulee tietysti myös olla mahdollisuus tämän toteuttamiseen tarvittaessa myös kotirauhan piirissä.

Ehdotettua säännöstä vaivaa kuitenkin sama ongelma kuin nykyisen 1 momentin 2 kohtaa. Säännöksen ehdotettu sanamuoto ei nimittäin mitenkään määritä, missä etsintä voidaan tehdä. Pidän kuitenkin selvänä, että ehdotetun lainkohdan mukainen tilanne (esim. luvan peruuttamisharkinnan vireilläolo) ei voi oikeuttaa etsintään missä tahansa kotirauhan suojaamassa paikassa.

Kun kyse on perustuslain suojaamasta kotirauhasta, tulisi siihen puuttuvan sääntelyn olla tark-

karajaista. Olisikin mahdollista lisätä säännöksen 2 momenttiin edellytykseksi se, että 1 momentin 4 kohdan mukainen toimenpiteen tulee olla välttämätön ampuma-aseen, aseiden osan tai erityisen vaarallisten ammusten saamiseksi poliisin haltuun. Poliisin tulisi siis tarkoin harkita, missä konkreettisessa paikassa tehtävä etsintä on välttämätön aseiden haltuunottamiseksi ja että muut lievemmat keinot (esim. että aseiden omistaja itse luovuttaa aseensa) eivät tule kyseeseen. Aseiden tai muiden vaarallisten aineiden ja esineiden haltuunotto mainitaan jo nykyisissäkin, mutta kun nykyisen lain viittaus käsittää vain 1 momentin 1 kohdan, lienee tarpeen käyttää viittausta uuteen 4 kohtaan.

Lainsäädäntöteknisesti asia voitaisiin vaihtoehtoisesti toteuttaa myös niin, että ehdotetun 4 kohdan loppuun lisättäisiin seuraavassa alleviivattu tarkennus: 4) ampuma-asetta, aseiden osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia käytetään väärin taikka niitä koskevan luvan peruuttaminen on pantu vireille ja toimenpide on välttämätön niiden haltuun ottamiseksi.

Samalla voidaan kysyä, tulisiko em. pykälän 2 momenttia täydentää myös siten, että toimenpiteen tulisi olla välttämätön välittömän avun tarpeessa olevan henkilön auttamiseksi, mikä selventäisi myös 1 momentin 2 kohdan soveltamistilanteita.

On sinänsä mahdollista hahmottaa tilannetta myös seuraavasti. Jos on ehditty tehdä päätös aseiden väliaikaisesta haltuunotosta, niin ampuma-asetta 93 §:n 1 momentin mukaan väliaikaisesti haltuun otettua ampuma-asetta, aseiden osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia koskeva yksityistä käyttöä varten annettu hallussapitoon oikeuttava lupa on lakannut olemasta voimassa. Jos henkilö tällaisesta päätöksestä tietoisena edelleen pitää hallussaan ampuma-asetta yms., hän syyllistyy lähtökohtaisesti ampuma-aserikokseen. Tällöin on olemassa perusteet tehdä pakkokeinoin mukainen kotietsintä rikosepäilyn nojalla ja tehdä takavarikko. Tämä ratkaisumalli ei kuitenkaan kattane kaikkia tapauksia, joten pidän perusteltuna, että ongelma ratkaistaan poliisilakia edellä todetusti täydentämällä.

Esittelijäneuvos

Juha Haapamäki

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.